

МИРОВАЊЕ ПОСТУПКА

I ПРИВРЕМЕНО ОБУСТАВЉАЊЕ ПАРНИЧНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Парнични поступак се, по правилу, дефинитивно обуставља кад суд тражену правну заштиту пружи. У току парнице може да дође и до привременог обустављања парничног поступка.¹

Упркос настојању законодавца да се спор у што краће време реши и парница што пре оконча, које је дошло до изражаја приликом нормирања процедуре, на развојном путу неких парница могу да се појаве различите склоности које изазивају привремено обустављање парничне делатности. Иако парница и даље тече, долази за извесно време до стагнирања у развоју поступка. Отпадањем разлога који су довели до привременог обустављања парничне делатности, у једном каснијем тренутку парнични поступак ће поново наставити да се креће ка свом циљу — судској одлуци. Поступак који је спроведен до тренутка његовог привременог обустављања и део који се спроводи по настављању поступка чине једну целину.

Законодавац познаје три вида привременог обустављања парничне активности: прекид поступка,² мировање поступка³ и застајање са поступком.⁴

До мировања поступка у парницама често долази. У судској пракси се на различите начине тумаче поједини услови за наступање мировања.

У теорији процесног права нема јединственог схватања о томе који су то правно-политички и правно-технички циљеви који се институтом мировања постижу. И у тумачењу услова за наступање мировања теоретичари нису јединствени у мишљењима.

Иако овај институт дуго постоји у нашем праву, било је аутора који су оспоравали разлоге његовог постојања.

¹ У нашој процесној литератури се на различите начине означава ова појава. О томе детаљно: Станковић Г. — Прекид поступка, Зборник радова Правног факултета у Нишцу, Ниш, 1974, стр. 299.

² Прекид поступка, као вид привременог обустављања парничне делатности, регулисан је одредбама чл. 212—216, као и чл. 218 ЗПП. Наведене одредбе, заједно са одредбама које регулишу мировање поступка, чине XVII главу која гласи: „Прекид и мировање поступка”.

³ У ЗПП мировање је регулисано одредбама чл. 216—218 ЗПП.

⁴ Застајање са поступком није у ЗПП регулисано на посебан начин. Случајеви застајања са поступком регулисани су на више места ЗПП.

II МИРОВАЊЕ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА

А) Појам мировања поступка

Мировање поступка је вид привременог обустављања парничне делатности, који је регулисан у чл. 216—218. ЗПП.⁵

У нашој литератури поједини писци употребљавају различите термине за означавање привременог обустављања парничне делатности, па и мировање поступка, као његов вид, различито називају. Тако проф. Познић,⁶ проф. Чалија,⁷ проф. Чизмовић,⁸ проф. Уде⁹ и проф. Георгиевски¹⁰ кажу да је мировање поступка вид застоја у поступку. Проф. Трива¹¹ и проф. Марковић¹² говоре о мировању као виду привременог обустављања парничног поступка. За привремено обустављање парничног поступка проф. Марковић употребљава као синоним израз „систирање поступка”. Проф. Кахми¹³ сматра, међутим, да је мировање вид „привременог прекида тока парнице”.

Одредбе о институту мировања поступка садрже у себи противречне интенције законодавца. С једне стране, мировање поступка је манифестација идеје о томе да странке могу да утичу на ток парнице. Поред тога, законодавац мировање поступка предвиђа руковођен идејом о остваривању процесне дисциплине.

Законодавац је предвидео више различитих процесних ситуација у којима може да дође до мировања поступка.

Из анализе процесних ситуација, у којима може да наступи мировање поступка, као и из анализе правних последица мировања, види се да је законодавац предвидео институт мировања поступка, пре свега, руковођен идејом да странке понекад имају интереса да се за извесно време у парници не предузима никаква делатност. По правилу, њихов интерес се састоји у томе да желе да свој спор реше саме и независно од суда, иако су покренуле поступак за судско решење спора. Оне то могу да остваре тиме што се споразумевају да поступак мирује и о томе обавештавају суд. Мировање које наступа у овом случају, представља израз и манифестацију принципа страначког кретања парнице.¹⁴ Наиме, иако у нашем поступку преовлађује начело судског управљања током поступка и мада странке не-

⁵ Сл. лист СФРЈ, бр. 4/77, од 14. 01. 1977.

⁶ Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1982, стр. 323.

⁷ Чалија, Б. — Мировање у грађанском поступку *de lege lata* и *de lege ferenda*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1962, стр. 142.

⁸ Чизмовић, М. — Грађанско процесно право, Титоград, 1984, стр. 260.

⁹ Ude, L. — *Civilni pravdni postupek in samoupravni sodni postopek*, Ljubljana, 1980, str. 240.

¹⁰ Георгиевски, С. — Парнична постапка, Скопје, 1984, стр. 260.

¹¹ Трива, С. — Грађанско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 444.

¹² Марковић, М. — Грађанско процесно право, књ. I, св. 2, Ниш, 1982, стр. 125.

¹³ Кахми, С. — Грађански судски поступак, Сарајево, 1967, стр. 222.

¹⁴ О управљању током поступка кроз историју грађанског процесног права видети детаљно: Марковић, М. — Грађанско процесно право, књ. I, св. 1, Београд, 1975, стр. 87—90.

мају кључне улоге у кретању и обликовању поступка, ипак ни страначка иницијатива није потпуно искључена. Као једна од последица диспозитивности грађанских субјективних права којима се у парничном поступку пружа заштита, страначка иницијатива се манифестује и кроз институт мировања поступка.

Поред тога, законодавац мировање поступка предвиђа и као неку врсту дисциплинске мере за странке. Наиме, тужилац који је покренуо парнични поступак и затражио судску заштиту свог повређеног или угроженог права, и тужени, против кога је поступак покренут, овлашћени су да у поступку предузимају парничне радње, да расправљају, како би се у парници дошло до жељеног циља — доношења законите одлуке којом се спор решава. Као непристрасни трећи, суд би био немоћан на правилно утврди чињенично стање (што је један од услова за доношење законите одлуке) ако би законодавац, без икаквих ограничења, препустио странкама на вољу да буду делатне или неделатне у поступку. Законодавац је морао да предвиди одређене мере дисциплине за неактивне странке. Иако оне не показују никакву непослушност према суду кад у парници нису делатне, ипак, у одређеним ситуацијама морају да трпе извесне штетне последице које законодавац везује за њихово пропуштање да предузимају парничне радње. Једна од тих штетних последица је и наступање мировања поступка. Наступањем мировања поступка њихов спор неће бити решен те ће и даље егзистирати у њиховим животним односима још најмање три месеца. Ако се при томе има у виду да за време мировања поступка не престају да теку законски рокови, што може да доведе до губитка неких права, онда је очигледно да је мировање поступка, *de lege lata*, и мера процесне дисциплине коју законодавац предвиђа како би странке натерао да узму учешће у парници и тиме допринесу брзом и правилном решењу спора.

Да је мировање поступка и једна од мера за остварење процесне дисциплине показују и правне последице које законодавац везује за изостанак предлога за настављање поступка који мирује. Наиме, ЗПП предвиђа да ће се сматрати да је тужба повучена ако у року од шест месеци ни једна од странака не предложи настављање поступка. За тужиоца то значи да је његов спор остао нерешен и да за решење спора, уколико жели и даље правну заштиту, треба да покрене нов парнични поступак.

Код сваке од процесних ситуација, у којима по ЗПП може да наступи мировање поступка, потребно је испуњење одређених, законом предвиђених услова.

Мировање поступка изазивају одређена парнична понашања странака.¹⁵ Зато се у теорији¹⁶ наводи да су разлози који доводе до

¹⁵ За разлику од фактора који изазивају прекид поступка и који се тичу или суда или странака или, пак, саме спорне ствари. О томе детаљно видети: Станковић, Г. — Прекид поступка, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1974, стр. 301.

¹⁶ Чалија, Б. — Мировање у грађанском поступку *de lege lata* i *de lege ferenda*, Годишњак радова Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1962, стр. 143.

мировања поступка субјективног карактера, док су они који изазивају прекид¹⁷ више објективни.

До мировања може да дође само у првостепеном поступку, до закључења главне расправе. У току првостепеног поступка мировање може да наступи неограничен број пута. За време мировања не прекида се ток парнице.¹⁸

Б) Процесне ситуације у којима може да наступи мировање поступка

У чл. 216. ст. 1. ЗПП законодавац је предвидео процесне ситуације у којима може да наступи мировање поступка. Ову врсту привременог обустављања парничне делатности изазивају одређена парнична понашања странака, делање или пропуштање.

Мировање може да наступи у следећим процесним ситуацијама:

1) кад се странке пре закључења главне расправе о томе споразумеју и о свом споразуму обавесте суд,

2) кад обе странке изостану са припремног рочишта или рочишта за главну расправу,

3) кад присутне странке на припремном или рочишту за главну расправу неће да расправљају,

4) кад једна странка, која је уредно позвана, изостане са рочишта а друга предложи да поступак мирује,

5) кад на припремном или прво рочиште за главну расправу дође само тужилац па не предложи доношење пресуде због изостанка за чије су доношење испуњени сви законом предвиђени услови.

Код сваке од наведених процесних ситуација потребно је да буду испуњени одређени услови. У свакој од њих ти услови су различити. Међутим, један од потребних услова за наступање мировања увек је везан за одређено парнично понашање странака. Само код мировања које је изазвано споразумом о мировању, обе парничне странке су активне — предузимају парничне радње. У свим осталим процесним ситуацијама, у којима може да дође до мировања поступка, један од услова за наступање мировања је пасивно понашање једне или обеју парничних странака у парници. До мировања не би дошло и кад су сви други услови испуњени кад би процесно понашање странака било активно. Наведени услови за наступање мировања поступка показују да је мировање изазвано споразумом стра-

¹⁷ О прекиду поступка видети детаљно: Станковић, Г. — Прекид поступка, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1974. и 1975; Димитријевић, М. — Како утиче смрт странке на ток парничног поступка, Правни живот, 7/64; стр. 46; Вуличевић, В. — О прекиду парничног поступка, Правни живот, 3—4/60.

¹⁸ У теорији је изражено мишљење да наступањем мировања парница зауставља свој ток, а да је странке својим предлогом за настављање поступка опет стављају у ток. Видети: Познић, Б. — Мировање поступка *de lege ferenda*, Архив, 2/54, стр. 173. Проф. Кахми сматра да код мировања поступка застој тока парнице зависи од воље странака, за разлику од прекида поступка у коме је ток парнице заустављен услед разлога предвиђених законом. Видети: Кахми, С. — Грађански судски поступак, Сарајево, 1967, стр. 225.

нака о мировању управо израз њихове воље да до мировања дође. Наступање мировања у свим другим процесним ситуацијама је последица која погађа процесно пасивне странке.

С обзиром на услове за наступање мировања може се говорити о мировању као последици постојања споразума о мировању и мировању услед парничног пропуштања.

1) Мировање као последица постојања споразума о мировању

До мировања може да дође, пре свега, кад се странке споразумеју да поступак у њиховој парници мирује,¹⁹ па о томе обавесте суд.²⁰ Споразум странака о мировању поступка је једна врста диспозитивних парничних радњи.²¹

Диспозитивне парничне радње, које су по својој садржини изјаве воље у погледу парничног предмета или тока поступка, имају за циљ да судску делатност покрену, одреде или (привремено или дефинитивно) зауставе. Све врсте диспозитивних парничних радњи везују суд а њихово дејство наступа аутоматски. И поред тога што је споразум о мировању поступка диспозитивна парнична радња, у теорији се понегде говори и о „мировању по предлогу странака”,²² као о посебном случају мировања поступка. Овакав начин изражавања упућује на закључак да би суд предлог могао да прихвати или одбије. Суд, међутим, на то није овлашћен. Споразум о мировању поступка, као диспозитивна парнична радња, производи аутоматски своје дејство. Њиме се ствара нова процесна ситуација и изазива одговарајућа делатност суда. Суд је дужан да испита, пре свега, да ли је предузета парнична радња допуштена или није.²³ Ако је радња допуштена суд констатује да је радња предузета и изриче правну последицу која проистиче из закона. Уколико радња није допуштена, суд одбија да изрекне правну последицу која се за предузету радњу везује.

¹⁹ У литератури може да се прочита да се странке споразумевају о томе да поступак „за извесно време мирује”. (Видети, Познић, Б. — Мировање поступка *de lege ferenda*; Архив, 2/54, стр. 173). Чини се да је овакав начин изражавања непрецизан с обзиром на то да странке, по ЗЗП, могу да се споразумеју једино о томе да поступак мирује, а не и о трајању мировања, за разлику од овлашћења странака из старог ГПП, по коме су странке могле да се споразумеју да поступак мирује и дуже од три месеца, колико је по закону, поступак морао да мирује.

²⁰ У једном уџбенику грађанског процесног права може да се прочита да странке свој споразум о мировању поступка достављају суду. Како је достављање судска парнична радња, очигледно је да писац погрешно употребљава овај технички термин грађанског процесног права. Видети: Кахми, С. — Грађански судски поступак, Сарајево, 1967, стр. 225. Ради се о томе да странке подносе, предају или саопштавају суду свој споразум.

²¹ Термин диспозитивна парнична радња није општеприхваћен у нашој процесној литератури, нити је класификација диспозитивних парничних радњи једнообразна. О томе детаљно: Станковић, Г. — Диспозитивне парничне радње, предавања одржана на последипломском курсу из Грађанског процесног права на Правном факултету у Нишу 1986.

²² Познић, Б. — Мировање поступка *de lege ferenda*, Архив, 2/54, стр. 170.

²³ Марковић, М. — Грађанско процесно право, књ. 1, св. 2, Ниш, 1982. стр. 33, Познић, Б. — Мировање поступка *de lege ferenda*, Архив, 2/54, стр. 170.

Исто тако, кад је у питању споразум о мировању задатак суда се састоји у томе да утврди да ли је радњу предузело овлашћено лице и да ли је радња допуштена. Тако ће суд одбити да утврди да је наступило мировање поступка у оним посебним парничним поступцима у којима је мировање изричито законом искључено, упркос томе што су се странке сагласиле да поступак мирује и о томе га обавестиле, јер је у тим посебним парничним поступцима ова диспозитивна парнична радња недопуштена. Зато се не може рећи да је „суд потпуно пасиван“, како то у литератури може да се прочита.²⁴ Суд, истина, није овлашћен да оцењује основаност предузете парничне радње, али је код предузимања сваке диспозитивне парничне радње овлашћен (али и дужан) да испитује њену допуштеност.

Странке се ван суда или пред судом споразумевају да поступак мирује. Међутим, до мировања може да дође тек када и тужилац и тужени предузму пред судом две парничне радње које имају исту садржину — кад пред судом сагласно изјаве да су се споразумеле да поступак мирује.²⁵ До мировања не може да дође, иако су се странке пре рочишта договориле да поступак мирује, уколико странке, предузимањем истоветних парничних радњи, не омогуће дејство свог споразума на процесном терену. Мировање ће наступити као процесни ефекат тих парничних радњи.

У теорији се срећу мишљења, истина усамљена,²⁶ да мировање не наступа по сили закона кад постоји споразум о мировању поступка. С таквим се мишљењем не бисмо сложили. Кад се странке споразумеју о томе да поступак мирује и обавесте суд о свом споразуму, па суд утврди да су испуњени сви услови за наступање мировања, донеће решење о мировању поступка. До мировања и овде долази по сили закона. Код овог питања (и одговора на то питање) сасвим је ирелевантно то, што је код мировања поступака као последице постојања споразума о мировању, један од услова за његово наступање активно понашање странака.

2) Мировање услед парничног пропуштања

До мировања услед парничног пропуштања долази у оним ситуацијама кад су обе или само једна странка пасивне, при чему је управо пасивност у понашању странака један од услова за наступање мировања. ЗПП предвиђа случајеве у којима може да наступи мировање поступка, кад су испуњени законом предвиђени услови. За сваки од предвиђених случајева захтева се кумулативно испуњење различитих услова. Те ће процесне ситуације бити изложене оним редом, којим су оне у ЗПП наведене.

²⁴ Чалија, Б. — Мировање у грађанском поступку *de lege lata* и *de lege ferenda*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1962, стр. 142.

²⁵ О томе детаљно: Станковић, Г. — Диспозитивне парничне радње, предавања одржана на последипломском курсу из Грађанског процесног права на Правном факултету у Нишу, 1986. год.

²⁶ Ралчић, Т. и Танасковић, В. — ЗПП са коментаром, судском праксом и објашњењима, Београд, 1977, стр. 437.

а) Мировање због изостанака обеју странака са рочишта

Мировање може да наступи кад странке, које су уредно позване, изостану са припремног или рочишта за главну расправу. Суд ће донети решење о мировању поступка кад утврди да су испуњени поред наведеног, и други предвиђени услови. Један број теоретичара,²⁷ који сматрају да се парнична радња може и прећутно предузети, говоре да се у том случају ради о прећутно израженој вољи странака да поступак мирује. Тако нпр. проф. Трива сматра²⁸ да ЗПП предвиђа више могућности за изражавање страначких диспозиција које доводе до мировања поступка. Оне се свде на изричито или прећутно изражену вољу странака да неће да се за извесно време наставе процесне активности.

Суштина парничне радње је у делању, у активности, у активном телесном држању. Парнична радња се не може састојати у нечињењу те се не може прећутно предузети. Нечињење је посебан тип правних радњи које се срећу на терену материјалног права.

Проф. Марковић и проф. Рајковић сматрају да понашање странака у парници може бити двојако: активно и пасивно, активно кад странка радњу предузме а пасивно је кад радњу пропусти да предузме. За пасивно понашање или парнично пропуштање законодавац везује одређене правне последице.²⁹ Кад се говори о тзв. „прећутној парничној радњи” мисли се, у ствари, о парничном пропуштању за које се везују законом прописане последице.

Мировање поступка због изостанка странака са припремног или рочишта за главну расправу, јесте правна последица коју ЗПП везује за ово парнично пропуштање странака. Странке нису прећутно изразиле своју вољу тиме што су изостале са рочишта. Њихова воља је, у овом случају, непозната и правно ирелевантна. Странке су имале могућност да се различито понашају у парници: да добу или не добу на рочиште. Да ли на рочиште нису дошле јер су желеле да поступак мирује, из немарности или због спречености, то је наступање последица њиховог изостанка потпуно ирелевантно. Оне су, једноставно, изабрале једну од могућности, једну од варијанти свог понашања. За њихово пропуштање, као једну правну чињеницу, законодавац прописује одређену правну последицу — наступање мировања поступка.

Суд ће донети решење о мировању поступка кад утврди да су испуњени предвиђени услови: да се ради о парничном поступку у коме је допуштено мировање поступка, да су странке изостале са припремног или рочишта за главну расправу а свој изостанак нису најавиле или оправдале и да су странке уредно позване на рочиште.

У појединим посебним парничним поступцима, ЗПП је изричито искључена могућност наступања мировања поступка. Законодавац је, у неким посебним парничним поступцима, за изостанак странака са

²⁷ Трива, С. — Грабанско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 445; Зулџија, С. — Грабанско процесно право, ФНРЈ, Загреб, 1957, стр. 252; Чизмовић, Б. — Грабанско процесно право, Титоград, 1986, стр. 177.

²⁸ Трива, С. — Грабанско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 445.

²⁹ О томе видети: Марковић, М. — Грабанско процесно право, књ. I, св. 2, Ниш, 1982, стр. 10; Рајковић, В. — Правна природа пресуде због изостанка, Правни живот 2/63, стр. 25.

рочишта предвидео наступање неких других правних последица. Суд ће донети решење о мировању поступка само кад утврди да се ради о парничном поступку, у коме је допуштено мировање поступка.

До мировања може да дође само кад су странке изостале са припремног или рочишта за главну расправу. Изостанак странака са рочишта за извођење доказа пред председником већа или пред замољеним судијом не може да доведе до мировања поступка. Кад су странке на то рочиште уредно позване рочиште ће се одржати, без обзира на њихову присутност (чл. 205, стр. 3 ЗПП).

Суд ће констатовати да је мировање наступило тек кад утврди да странке нису дошле пред суд, иако су уредно позване. Уредно позивање је један од услова за наступање мировања.³⁰ Доказ о уредном позиву на рочиште пружа доставница.

Иако ЗПП на веома детаљан начин регулише начин достављања, ипак, и у теорији и у судској пракси, има многобројних размимотицања у схватањима, о томе кад се сматра да је странка уредно позвана на рочиште.³¹ Једно од спорних питања јесте и питање да ли се под уредним позивом разуме да је странка позив за расправу примила осам дана пре заказане расправе, како је то предвиђено у чл. 286. ст. 1. ЗПП. Део наше судске праксе стоји на становишту да је услов за наступање мировања, који се тиче уредног позивања странака, испуњен и кад странкама није остављен рок од осам дана.³²

У теорији је спорно да ли удаљење странке из суднице, као казнена мера, има исти значај као и изостанак странке са рочишта. Проф. Познић³³ сматра да су последица и у једном и у другом случају исте — наступиће мировање поступка. Странка којој је изречена мера удаљења из суднице таквим својим понашањем конклюдентно манифестује своју вољу да наступи мировање поступка.

Проф. Трива се изјашњава против оваквог става и каже да напуштање суднице није резултат воље удаљене странке и да би то било у супротности са чл. 318. стр. 2. ЗПП. Чини се да удаљење странке са рочишта не може, по својим правним последицама, да буде изједначено са изостанком странке. Иако је воља удаљене странке са рочишта, у погледу правних последица које ће се везати за њено удаљење, непозната и ирелевантна, и мада је то један случај пропуштања рочишта,³⁵ законодавац је регулисао процесне ситуације у којима може да наступи мировање поступка. Једна од њих је и она

³⁰ ... „Уколико обадве странке изостану са припремног рочишта или рочишта за главну расправу, мировање поступка може наступити само уколико су обадве странке уредно позване“... (Решење Округног суда у Нишу, Гж. 1269/81, објављено у Билтену Округног суда у Нишу за 1981).

³¹ Детаљно о томе: Базала, Б. — Шта се сматра уредним позивом на рочиште, Гласник, 7/58, стр. 10.

³² ... „Кад странкама није остављен рок од осам дана од пријема позива до рочишта, оне могу тражити да суд расправу одложи, али су дужне да дођу на рочиште. Ако странка у оваквом случају не дође на рочиште, суд може одредити мировање поступка“... (ВСС — Нови Сад, Гж. 155/65, наведено као: Ралчић, Т. и Танасковић, В. — ЗПП са коментаром, судском праксом и објашњењима, Београд, 1977, стр. 438.

³³ Познић, Б. — Грабанско процесно право, Београд, 1982, стр. 323.

³⁵ Марковић, М. — Грабанско процесно право, књ. I, св. 2, Ниш, 1982, стр. 115.

ситуација у којој до мировања долази због изостанка једне или обеју странака. И у овом случају мировање поступка је правна последица одређеног понашања странке³⁶, испољеног у њеном недоласку пред суд. Удаљена странка је, међутим, на рочишту дошла и имала је намеру да расправља пред судом. Због тога не могу исте породице бити везане за недолазак странке и удаљење странке са рочишта.

б) Мировање поступка због одбијања странака да расправљају пред судом

По чл. 216. ст. 1. ЗПП, мировање може да наступи и у ситуацији у којој обе странке, које су присутне на рочишту, неће да расправљају пред судом.

Суд ће утврдити да је мировање наступило из овог разлога кад оцени да су испуњени сви предвиђени услови. Пре свега, један од услова је допуштеност мировања у конкретном парничном поступку. Поред тога, суд је дужан да утврди да странке одбијају да расправљају.

Странке су овлашћене да расправљају пред судом. Тиме што расправљају пред судом, оне се активно понашају. Кад одбијају да расправљају, оне пропуштају да предузму оне парничне радње на које су овлашћене. При томе су могућне две ситуације. Наиме, своје одбијање да расправљају странке могу да изразе на два начина. Оне могу да предузму две истоветне парничне радње — сагласно изјављују да не желе да расправљају. Осим тога, могућно је, истина ретко, да обе присутне странке ћуте. Ћутање странака значи одбијање расправљања. Законодавац за то ћутање везује правне последице. Испуњен је један од услова за наступање мировања поступка. Пропуштање странака се огледа у томе што оне не предузимају очекиване парничне радње. Странке одбијају да расправљају — пропуштају да предузму парничне радње на које су овлашћене. С обзиром да је мировање наступило управо због те пасивности, то се ова ситуација у којој наступа мировање поступка сврстава у процесне ситуације мировања услед парничног пропусања.

в) Мировање као последица предлога присутне странке да се поступак привремено обустави

До мировања може да дође и кад једна странка изостане а присутна предложи да поступак мирује. Изостанак једне странке кад друга жели да расправља пред судом, не доводи до мировања поступка (чл. 295. ЗПП).

³⁶ У једном коментару ЗПП може да се прочита закључак писца да суд није дужан да пружа ефикасну правну заштиту повређеним субјективним правима око оне, изричито или прећутно, покажу да не желе да расправљају пред судом. Поред тога што писац греша када каже да странке (а не суд) решавају свој спор, он чини још једну грешку. Мировање посматра искључиво као врсту казне за странке. Пошто су „криве“ што је дошло до мировања поступка суд више није дужан да пружа ефикасну правну заштиту. (Видети: Ралчић, Т. и Танасковић, В. — ЗПП са коментаром, судском праксом и објашњењима, Београд, 1977, стр. 434).

У овој ситуацији суд ће констатовати да је мировање наступило кад утврди да су испуњени предвиђени услови. Пре свега, потребно је да утврди да је изостала странка уредно позвана. Кад се ради о парничном поступку, у коме је мировање допуштено и кад присутна странка предложи да поступак мирује, онда су испуњене све претпоставке за наступање мировања.

У теорији и судској пракси је спорно да ли предлог изостале странке да се расправља у њеној одсутности спречава наступање мировања.³⁷

Сматра се³⁸ да постоје услови за наступање мировања и кад једна странка изостане а присутна изјави да неће да расправља пред судом.³⁹ Проф. Познић сматра да изјава присутне странке да неће да расправља пред судом има исти значај као и њен предлог за наступање мировања поступка.⁴⁰ Присутна странка предузима једну парничну радњу, изјављује да одбија да расправља пред судом.⁴¹ С обзиром да одбијање обеју странака да расправљају пред судом доводи, по ЗПП, до мировања поступка, то се чини да изостанак једне странке, кад присутна одбија да расправља, може да доведе до мировања поступка.

У пракси се ређе догађа да једна странка, која је уредно позвана, изостане са рочишта а присутна ћути, ништа не изјављује. Сматрам да и у тој ситуацији постоје услови за наступање мировања поступка.

г) Мировање поступка као последица изостајања предлога за доношење пресуде због изостанка

До мировања поступка може да дође и у ситуацији у којој на рочиште дође не само тужилац, па не предложи доношење пресуде због изостанка, како је то предвиђено у чл. 216. ст. 1, ЗПП.⁴² Предлог за доношење пресуде због изостанка од стране тужиоца је један од

³⁷ На седници грађанског одељења Врховног суда Србије, одржаној 8. 4. 1976, на којој су усвојени закључци о узроцима дугог трајања парничног поступка и мерама за њихово отклањање, Врховни суд је остао при свом ранијем ставу: „да нема услова за мировање поступка кад се једна странка јави поднеском и предложи да се расправа одржи у њеном одсуству а друга странка предложи мировање”. (Видети: ЗСО Врховног суда СР Србије, бр. 28/77, стр. 43).

³⁸ Трива, С. — Грађанско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 445.

³⁹ Понегде се у литератури каже да се ради о одбијању странке да се „пусти у расправљање”, мада је очигледно да се не ради о томе. Упуштање у расправљање, у теорији процесног права значи напуштање одбране на процесном терену и почетак одбране на материјалноправном терену. Одбијање странке да расправља пред судом је нешто сасвим друго. (Видети, Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1982, стр. 323).

⁴⁰ Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1982, стр. 323.

⁴¹ Проф. Познић овакву радњу назива негативном парничном радњом. (Видети: Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1982, стр. 153).

⁴² Наш предрачни Закон о судском поступку у грађанским парницама није предвиђао могућност да до мировања може да дође у овој процесној ситуацији.

услова за њено доношење,⁴³ предвиђен у чл. 332. стр. 1. т. 2. ЗПП. Законодавац је, у чл. 33. ст. 1. т. 1—6. ЗПП прописао услове за доношење пресуде због изостанка. Да би суд могао да донесе ову пресуду, потребно је да буду кумулативно испуњени сви услови који су прописани законом. Суд није овлашћен да донесе ову пресуду кад не постоји један од услова. У зависности од тога који од услова није испуњен и процесне ситуације ће бити различите. Некад ће суд бити дужан да одбије тужбени захтев. Тако ће на пример, суд пресудом одбити тужбени захтев кад из чињеница наведених у тужби не произлази основаност тужбеног захтева а тужба на рочишту није преиначена. У другом случају суд ће бити дужан да закаже ново рочиште и уредно позове тужени. Једна од могућних процесних ситуација је и она у којој су сви други услови за доношење пресуде због изостанка испуњени а недостаје само један — предлог тужиоца да суд ову пресуду донесе. Пошто се тужиоцу, по правилу,⁴⁴ не признаје правни интерес за настављање расправљања и доношење тзв. „контрадикторне пресуде“⁴⁵ то ће наступити мировање поступка, као правна последица која се везује за постојање свих ових правних чињеница.

Суд ће, свакако, бити дужан да неугој странци објасни последице које законодавац предвиђа за њено процесно понашање.

У процесној литератури може да се прочита и тврдња да је мировање поступка у овој процесној ситуацији „више процесна санкција“ према тужиоцу и да представља санкцију за покушај злоупотребе права у поступку.⁴⁶ Са овим се мишљењем не бих сложила. Наиме, законодавац је мировање поступка као установу процесног права предвидео из одређених правнополитичких и правнотехничких

⁴³ О пресуди због изостанка видети детаљно: Познић, Б. — Пресуда због изостанка, анали, 3/56, Митић, М. — Уредан позив и контумација, Гласник, 5/58, Трива, С. — Маргиналије уз тзв. пресуду због изостанка, Зборник Правног факултета у Загребу 3—4/60, Трива, С. — Правни лекови против пресуде због изостанка, Наша законитост 11—12/55, Базала, Б. — Пресуда због изостанка, Одвјетник, 11—12/55, Васић, Р. — Пресуда због изостанка као нови институт у нашем позитивном законодавству, Наша законитост, 1—2/55, Китић, Д. — Неки проблеми у вези са пресудом због изостанка, Гласник 12/63, Чалија Б. — Нека питања услова који су потребни за доношење пресуде због изостанка. Народна управа, 1—2/62, Рајовић, В. — Правна природа пресуде због изостанка, Правни живот, 2/63, Буровић, А. — Пресуда због изостанка у југословенском праву (дисертација, необјављена) Правни факултет, Београд, 1965.

⁴⁴ У теорији се сматра да би тужилац био овлашћен да тражи доношење тзв. контрадикторне пресуде и кад су испуњени услови за доношење пресуде због изостанка, ако се та пресуда треба да принудно изврши у иностранству, у држави која не признаје ову врсту пресуде као извршну исправу. (Видети: Трива, С. и Зуглиа, С. — Коментар Закона о парничном поступку, Београд, 1958, стр. 500).

⁴⁵ Проф. Марковић примећује да би било правилније говорити о пресуди донесеној по контрадикторним захтевима странака. Захтеви за пресуду били су контрадикторни, противречни. Контрадикторан је био поступак који је пресуди претходио. Сама пресуда не може бити контрадикторна јер би то била пресуда са унутрашњим противречностима (Видети: Марковић, М. — Грабанско процесно право, књ. I, св. 2, Ниш, 1982, стр. 350).

⁴⁶ Видети ближе код: Трива, С. и Зуглиа, С. — Коментар Закона о парничном поступку, Београд, 1958, стр. 500, Чалија, Б. — Мировање у грабанском поступку де lege lata и де lege ferenda, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1962, стр. 153.

разлога. Њу оправдава, пре свега, могућност да се странке у току мировања поступка поравнају. Тужилац, који зна смисао пресуде због изостанка, па упркос томе не предлаже њено доношење, може имати и „добре“ намере. Можда жели да још једном покуша да се поравна са својим парничним противником и тако избегне даље несугласице до којих може да дође и после судског решења спора. Иако у пракси може да дође до злоупотребе процесних овлашћења и у овом случају, те ситуације не треба подизати на ранг правила. Укратко, исти они разлози који оправдавају (или не оправдавају) мировање поступка постоје и у ситуацији кад до мировања долази јер тужилац не предлаже доношење пресуде због изостанка, а за њено доношење су испуњени сви други услови предвиђени законом.

Иако у чл. 216. ст. 1 ЗПП није изричито речено да је за наступање мировања у овом случају потребно да су испуњени сви остали законски услови за доношење пресуде због изостанка, у теорији⁴⁷ се то наводи као услов. Чини се да је то требало и изричито у закону да се наведе.⁴⁸

Проф. Зуглиа овај случај мировања поступка изједначава са ситуацијом у којој до мировања долази јер странка неће да расправља пред судом. Наиме, он сматра да странка одбија да расправља пред судом кад неће да стави неки предлог који је једино оправдан у одређеном стадијуму поступка. Писац сматра да је ситуација у којој до мировања долази јер тужилац не ставља предлог за доношење пресуде због изостанка (а за то су испуњени сви остали услови), у ЗПП наведена као пример одбијања странке да расправља пред судом. Проф. Зуглиа тврди да је истоветна ситуација и кад не постоји предлог присутног тужиоца да суд донесе пресуду на основу признања.⁴⁹

Пресуда на основу признања и пресуда због изостанка су две, сасвим различите пресуде по својој правној природи и улози у парничном поступку, па су и услови за њихово доношење различити. Пресуда на основу признања регулисана је у чл. 331. ЗПП и предлог тужиоца за њено доношење није предвиђен као услов. У теорији, међутим, има мишљења⁵⁰ да суд не би требало да изриче пресуду на основу признања без предлога, кад је тужени на рочишту признао тужбени захтев. Чини се да предлог тужиоца за доношење пресуде на основу признања није потребан, те би ово изједначавање у погледу могућности наступања мировања поступка, које чини проф. Зуглиа, било неодговарајуће. Код доношења пресуде на основу признања нема ни једне ситуације у којој би могло да наступи мировање поступка.

⁴⁷ Упоредити: Трива, С. — Грађанско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 445, Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1982, стр. 323.

⁴⁸ У чл. 291. ЗПП законодавац је изричито прописао да ће присутна странка сама расправљати пред судом у случају недоласка туженог, кад нису испуњени услови за доношење пресуде због изостанка. До мировања долази само кад присутни тужилац не предложи доношење пресуде због изостанка а сви су услови, осим предлога, испуњени. Али, то је требало у ЗПП јасно рећи.

⁴⁹ Зуглиа, С. — Грађанско процесно право ФНРЈ, Загреб, 1957, стр. 412.

⁵⁰ Зуглиа, С. — Грађанско процесно право ФНРЈ, Загреб, 1957, стр. 412.

Интересантно је мишљење проф. Триве који, иако сматра да код доношења пресуде на основу признања нема места аналогној примени одредаба о наступању мировања поступка због непостојања предлога за доношење пресуде због изостанка, ипак тврди да тужилац може имати интереса да се пресуда на основу признања не донесе, па да се задовољи само признањем тужбеног захтева. Тужилац у таквом случају, може, сматра проф. Трива, да, у споразуму са туженим, повуче тужбу или проузрокује мировање поступка.

Признање тужбеног захтева је једна диспозитивна парнична радња туженика. Кад су испуњени сви услови за доношење ове пресуде (чл. 331. ЗПП), суд је дужан да ову пресуду донесе и без предлога тужиоца. Чини се да нема никаквих могућности да у овој процесној ситуацији дође до мировања поступка. Опозивањем изјаве о признању тужбеног захтева, отпада могућност доношења пресуде на основу признања, па у даљем поступку може да наступи мировање поступка.⁵¹

⁵¹ Видети: Трива, С. и Зуплиа, С. — Коментар ЗПП, Загреб, 1958, стр. 502.

ARRÊT DE LA PROCÉDURE

Résumé

L'arrêt de la procédure est une institution traditionnelle de notre droit litigieux de contestation. Dans la théorie il n'y a pas de conception unitaire sur l'idée quels sont les buts juridico politiques et juridico-techniques atteints par l'institution de l'arrêt de la procédure.

Cette forme de l'arrêt de la procédure provisoire apparaît dans les situations de procédure prévues par la Loi. Pour l'entrée en arrêt de la procédure et pour chaque situation la Loi prévoit le remplissement des conditions déterminées. Vu à ces conditions pour l'entrée en arrêt on peut parler de l'arrêt de la procédure comme conséquence de l'existence d'un accord sur l'arrêt de la procédure à cause de l'omission d'une action de procédure.

Dans la théorie et dans la pratique juridique on interprète de diverses manières certaines conditions dont le remplissement est nécessaire pour l'entrée en arrêt de la procédure.